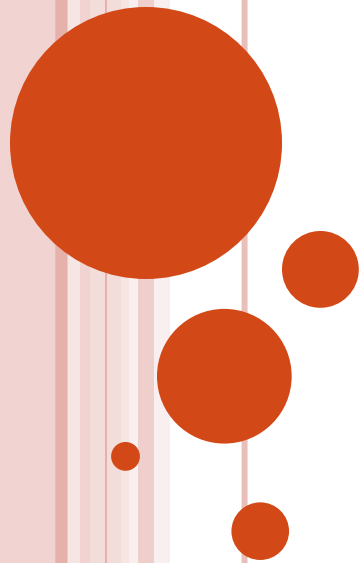
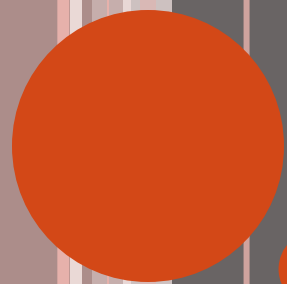

JEDNÁNÍ

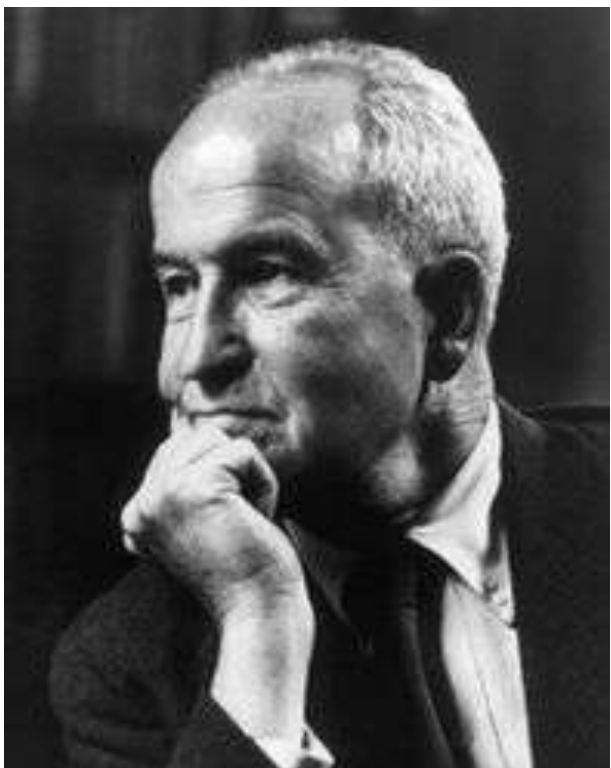
Cíle a volní procesy

TROCHU JINÉ POTŘEBY

VNITŘNÍ POTŘEBA VS. VNĚJŠÍ TLAKY

Henry A. Murray

- Chování jako výsledek interakce **potřeby** a **tlaku** (v prostředí) = dohromady tvoří hypotetické jednotky chování, tzv. **témata**

Taxonomie založena na klinickém pozorování:

- **Potřeby viscerogenní** (primární)
- **Potřeby psychogenní** (sekundární)

HUMANISTICKÝ PŘÍSTUP K POTŘEBÁM

Abraham Maslow

BYL BYS SPOKOJEN,
KDYBYS ŽIL POUZE
JAKO ZVÍŘE?

- Potřeby jsou **teleologicky** zaměřeny k dosažení určitých **hodnot** – „nižší“ potřeby směřují k „vyšším“

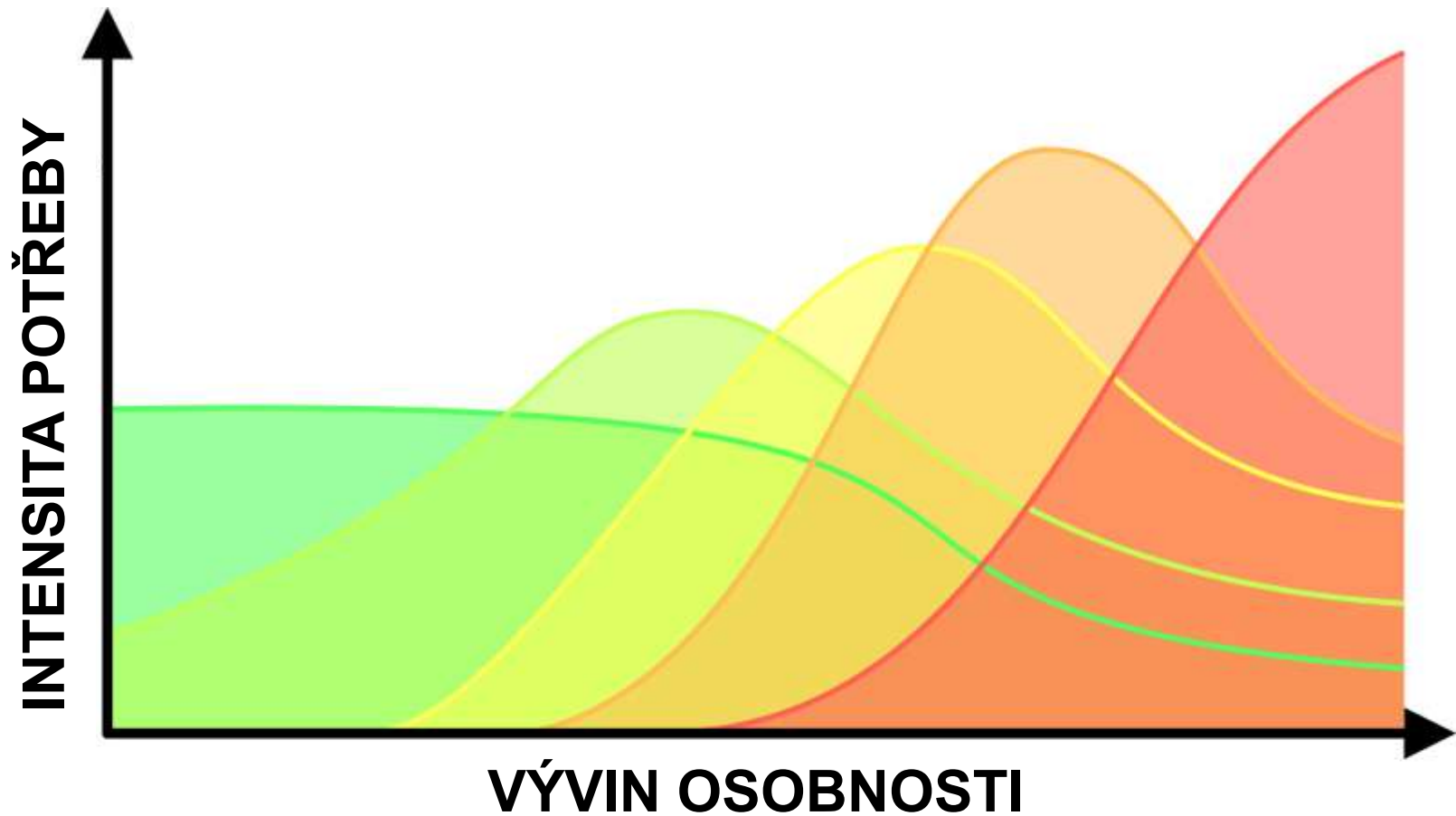
A. MASLOW – HIERARCHIE POTŘEB

**JAKÝM ZPŮSOBEM SE VYVÍJÍ „VYŠŠÍ
POTŘEBY“? CO TO JE?**

A. MASLOW – DYNAMICKÁ HIERARCHIE POTŘEB

 Fyziologické

 Bezpečí

 Blížkost

 Uznání

 Seberealizace

A. MASLOW – HIERARCHIE POTŘEB

B-motivace
(růst, „potřeby bytí“)

SEBETRASCENDENCE

SEBEREALIZACE

D-motivace
(deprivační /
deficienční)

**SEBEVĚDOMÍ
UZNÁNÍ**

**LÁSKA A
SOUNÁLEŽITOST**

BEZPEČÍ

FYZIOLOGICKÉ POTŘEBY

RŮSTOVÉ POTŘEBY – CO TO JE?

Paradox motivace k výkonu

POTŘEBA KOMPETENCE / KONTROLY

- White – *effectance*, úsilí o zvýšení **kompetence**
- De Charms – *personal causation*
- Bandura – *personal agency*
- ...

TEORIE SEBEDETERMINACE

Edward L. Deci

Richard M. Ryan

- **Organismický přístup** – člověk iniciuje interakci s prostředím, protože to naplňuje jeho **základní psychologické potřeby = vrozené, nikoli naučené!**

TEORIE SEBEDETERMINACE

Edward L. Deci

Richard M. Ryan

- **Organismický přístup** – člověk iniciuje interakci s prostředím, protože to naplňuje jeho **základní psychologické potřeby:**

AUTONOMIE

KOMPETENCE

SOUNÁLEŽITOST

(relatedness)

CO SI PŘEDSTAVIT POD „AUTONOMNÍM FUNKOVÁNÍM“?

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

VNĚJŠÍ
REGULACE

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

VNĚJŠÍ REGULACE

- *Vyhovění požadavkům*
- *Vnější odměny a tresty*

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

**INTROJIKOVANÁ
REGULACE**

**VNĚJŠÍ
REGULACE**

- *Vyhovění požadavkům*
- *Vnější odměny a tresty*

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

**INTROJIKOVANÁ
REGULACE**

- *Vnitřní odměňování a sebetrestání*
- *Sebekontrola*
- *Ochrana sebeobrazu*

**VNĚJŠÍ
REGULACE**

- *Vyhovění požadavkům*
- *Vnější odměny a tresty*

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

**IDENTIFIKOVANÁ
REGULACE**

**INTROJIKOVANÁ
REGULACE**

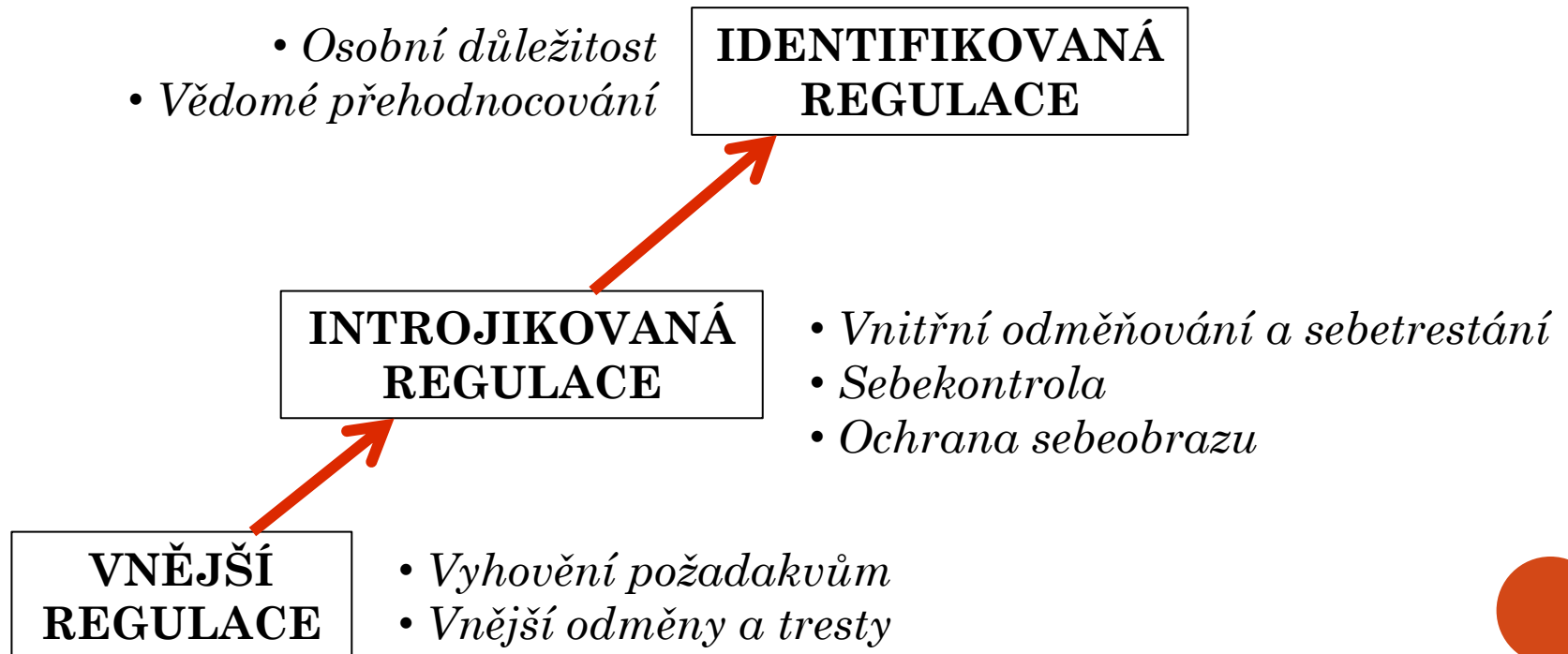
- *Vnitřní odměňování a sebetrestání*
- *Sebekontrola*
- *Ochrana sebeobrazu*

**VNĚJŠÍ
REGULACE**

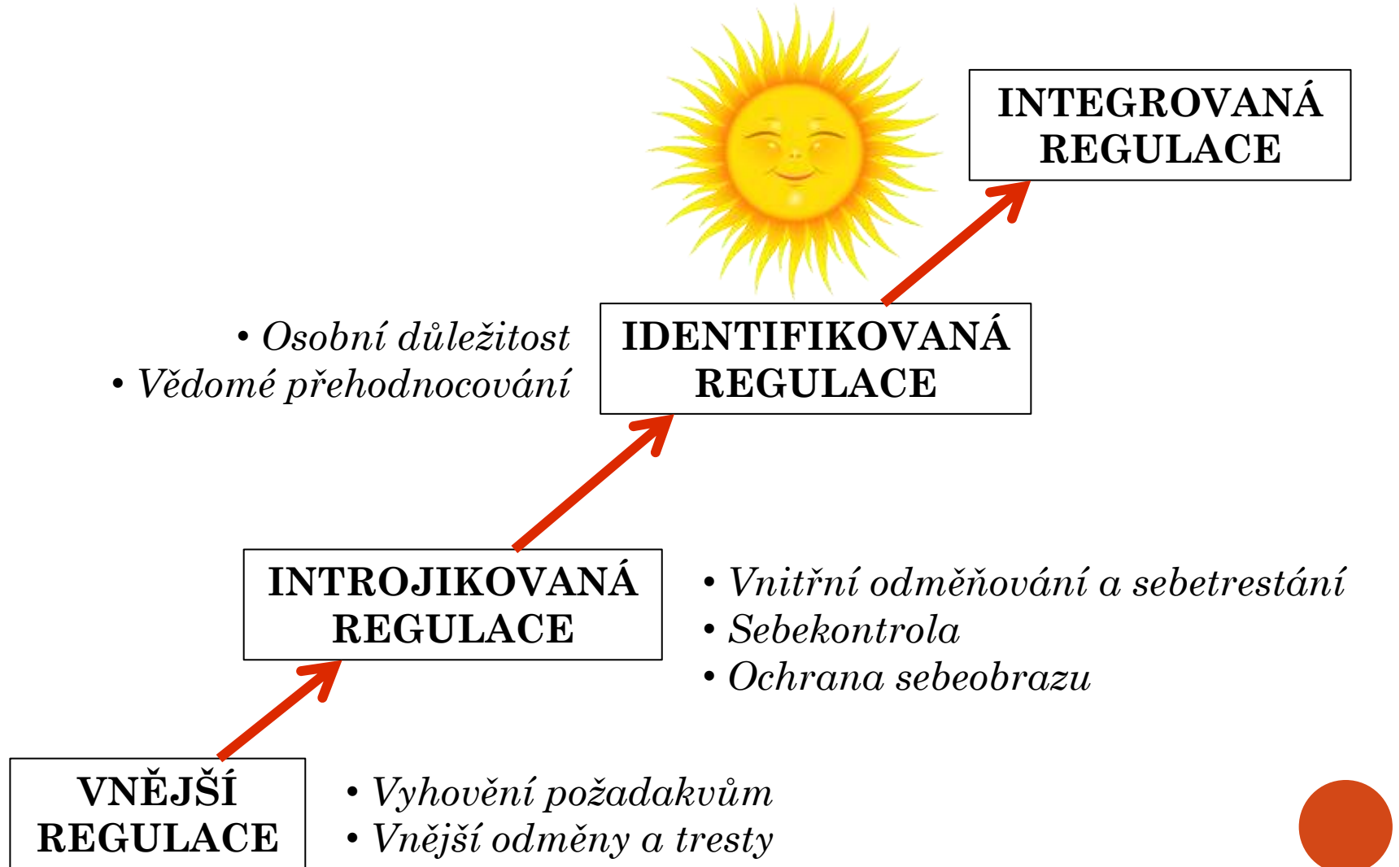
- *Vyhovění požadavkům*
- *Vnější odměny a tresty*

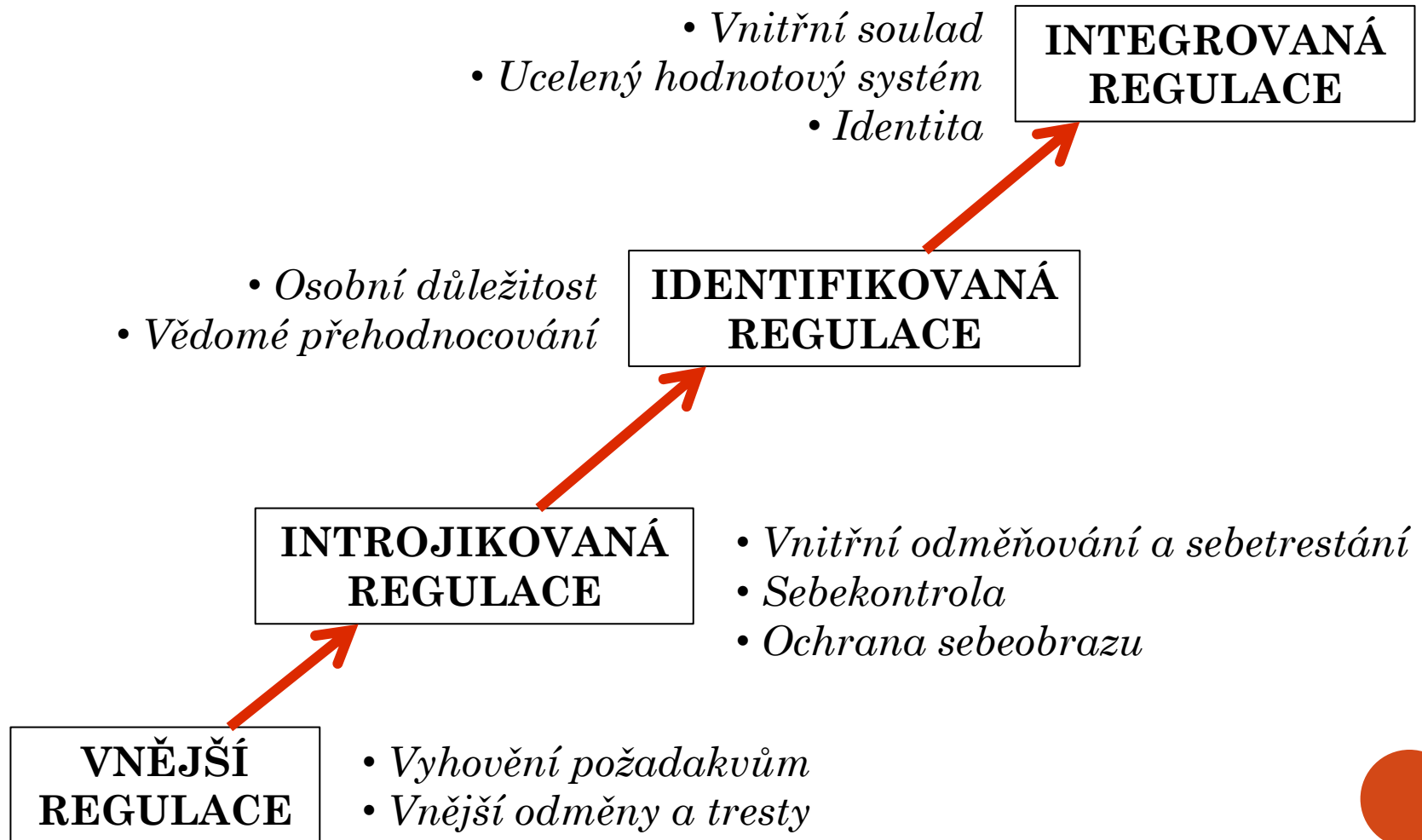
TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE ORGANISMICKÉ INTEGRACE

SEBEDETERMINACE (AUTONOMIE)

**EXTRINSICKÁ
(VNĚJŠÍ)
MOTIVACE**

**INTEGROVANÁ
REGULACE**

**IDENTIFIKOVANÁ
REGULACE**

**INTROJIKOVANÁ
REGULACE**

**VNĚJŠÍ
REGULACE**

SEBEDETERMINACE (AUTONOMIE)

INTRINSICKÁ MOTIVACE

VNITŘNÍ
REGULACE

- *Zájem*
- *Radost z činnosti*
- *Inherentní spokojenost*

EXTRINSICKÁ MOTIVACE

INTEGROVANÁ
REGULACE

IDENTIFIKOVANÁ
REGULACE

INTROJIKOVANÁ
REGULACE

VNĚJŠÍ
REGULACE

- *Bez záměru*
- *Stereotypní, automatizované chování*
- *Nekompetentnost, mimo kontrolu*

AMOTIVACE

BEZ REGULACE

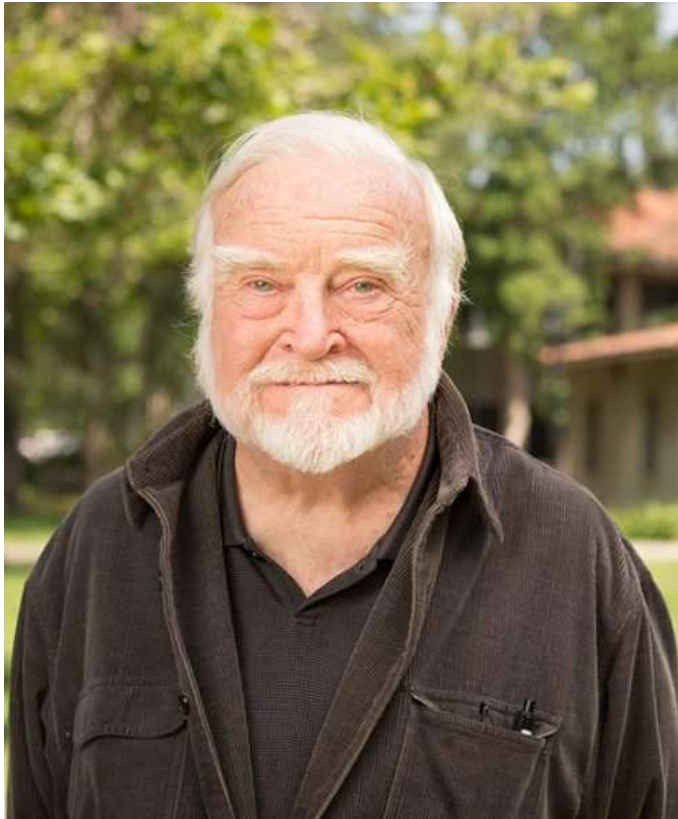
INTRINSICKÁ („SAMOREGULOVANÁ“) MOTIVACE

- Woodworth, 1918 – *intrinsic activity* = „aktivita poháněná (puzená) sama sebou“
- **Intrinsická („vnitřní“ (!)) motivace** – motivace radostí ze samotné činnosti / zájmem = zpravidla autonomní, vrozené tendence (autonomie a kompetence)
- **Extrinsická („vnější“ (!)) motivace** – motivace konečným výsledkem/důsledkem činnosti = může a nemusí být autonomní, záleží na míře organismické integrace (podle SDT)

STAV/FENOMÉN „*FLOW*“ – CHARAKTERISTIKY

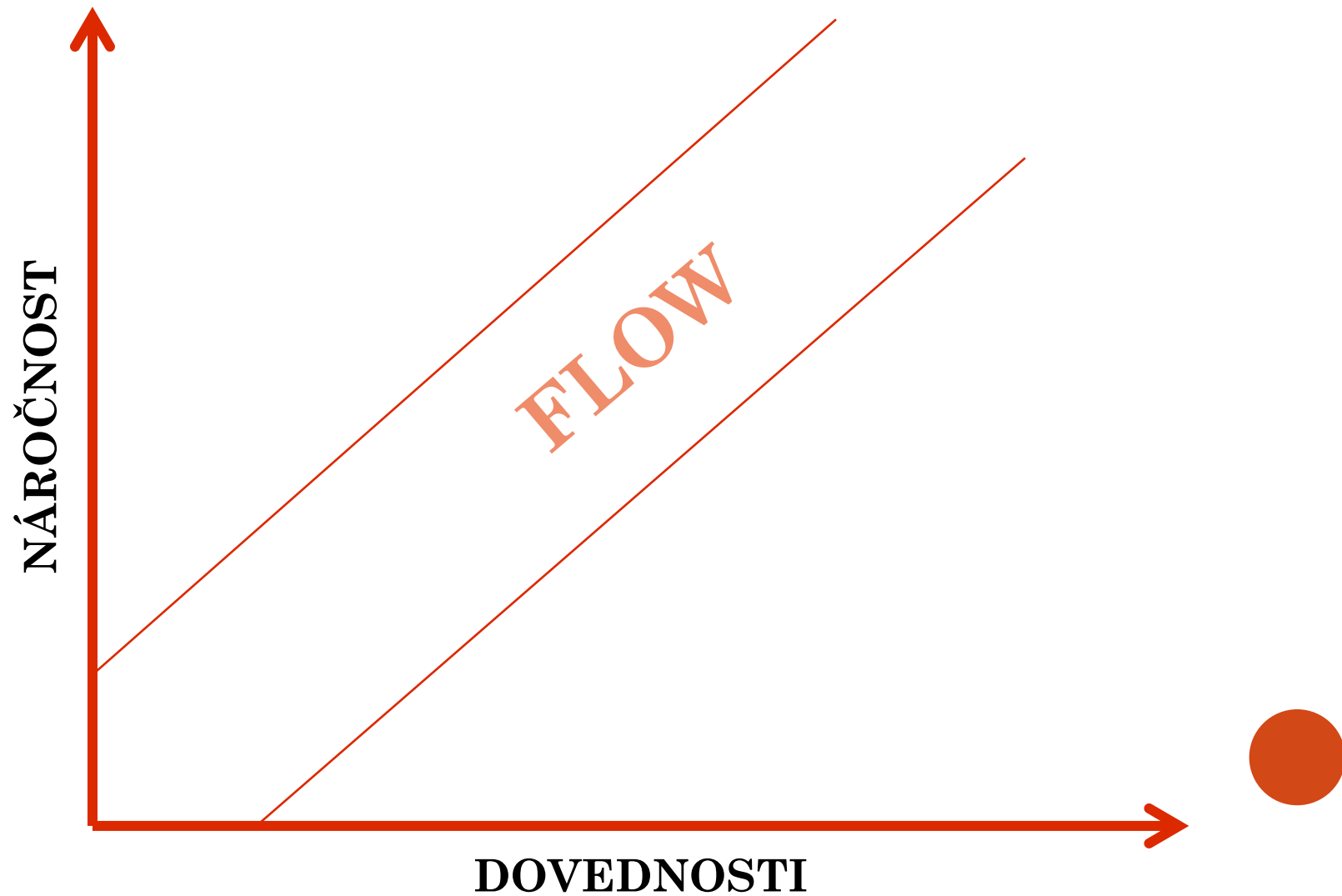

**Mihályi
Csíkszentmihályi**

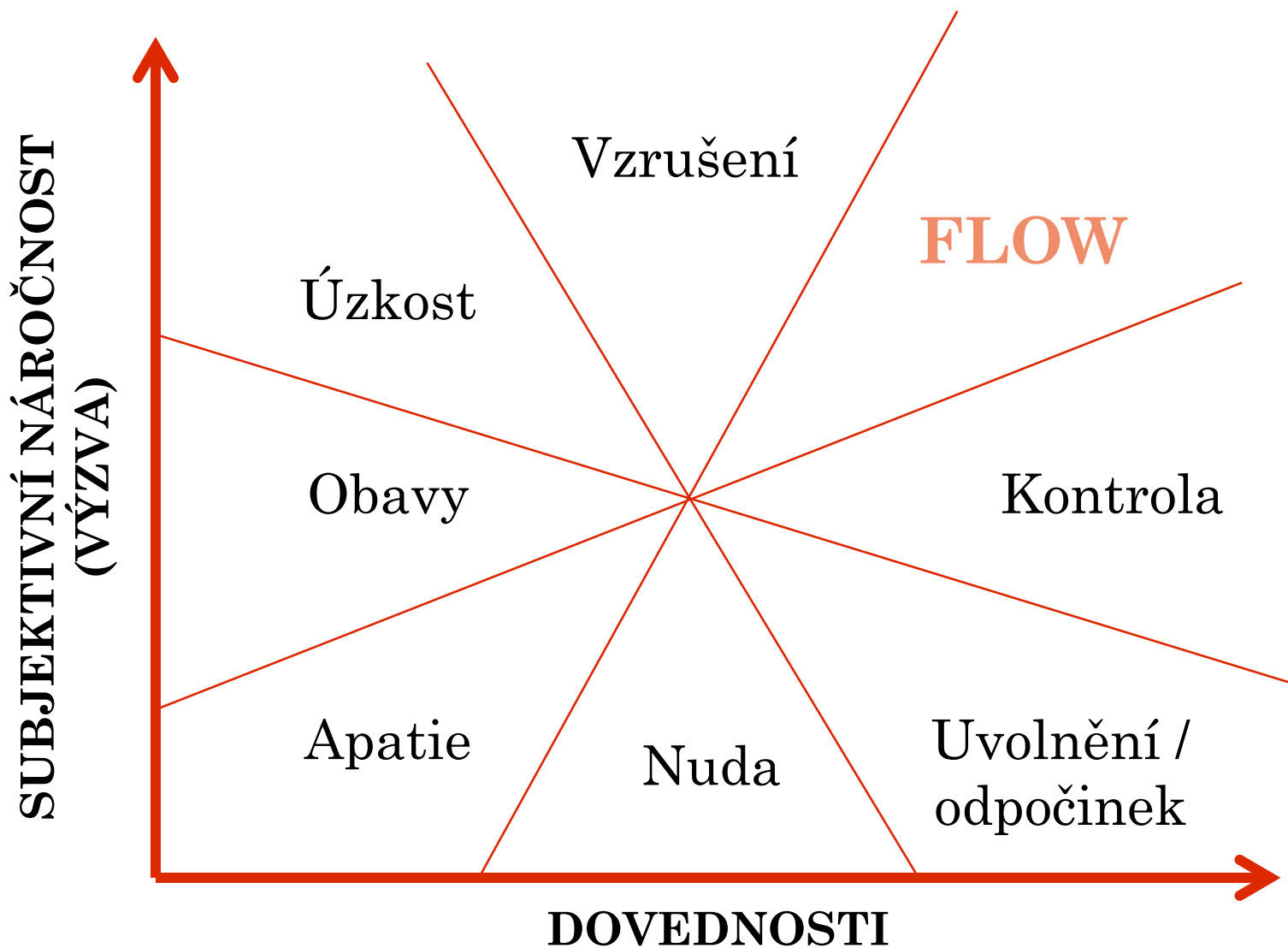
- Pocit „optimální výzvy“
- Jasně kroky, intuitivně víme, co dělat
- Pocit hladkého průběhu, „vnitřní logiky“
- Bez nutnosti zapojení vůle a námahy
- Změna vnímání času
- Ztráta aktuálního sebeuvědomování a uvědomování vnitřních pochodů – splývání aktivity a vědomí

FLOW (MIHÁLYI CSIKSZENTMIHÁLYI)

FLOW – UPRAVENÝ MODEL

KONSTRUKTY SPOJOVÁNY S INTRINSICKOU MOTIVACÍ

- **Zaujetí** (*involvement*)
- **Zájem** (*interest*) – individuální (= motivace charakteristická zaměřením na určitý objekt) vs. aktuální (= pozitivní kognitivní a emoční prožitek zaměřující pozornost na aktuální úkol/aktivitu)

Je např. studium ze zájmu skutečně výrazem intrinsické motivace?

VOLNÍ PROCESY A JEDNÁNÍ

Regulace chování pomocí mentálních reprezentací

K ČEMU NÁM SLOUŽÍ VOLNÍ PROCESY A JAK FUNGUJÍ?

Behaviour: REAKCE ← PODNĚT

K ČEMU NÁM SLOUŽÍ VOLNÍ PROCESY A JAK FUNGUJÍ?

Action:

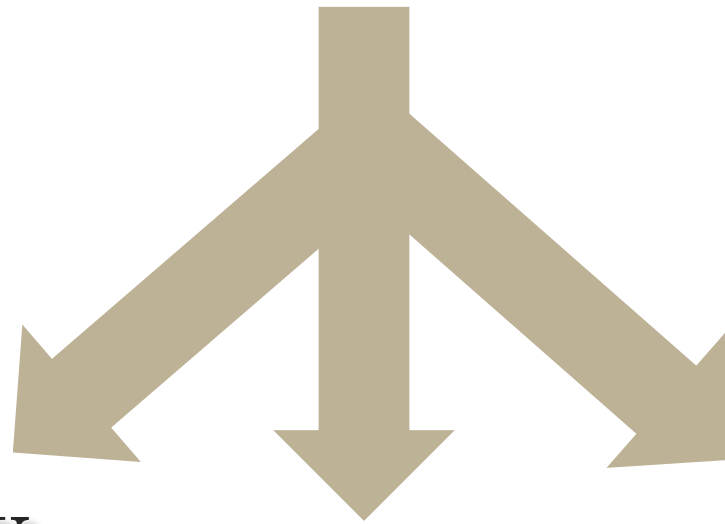
ZÁMĚR

REALIZACE

CO POTŘEBUJI K JEDNÁNÍ?

STANDARDY

**MECHANISMY
DOSAŽENÍ**

PALIVO (?)

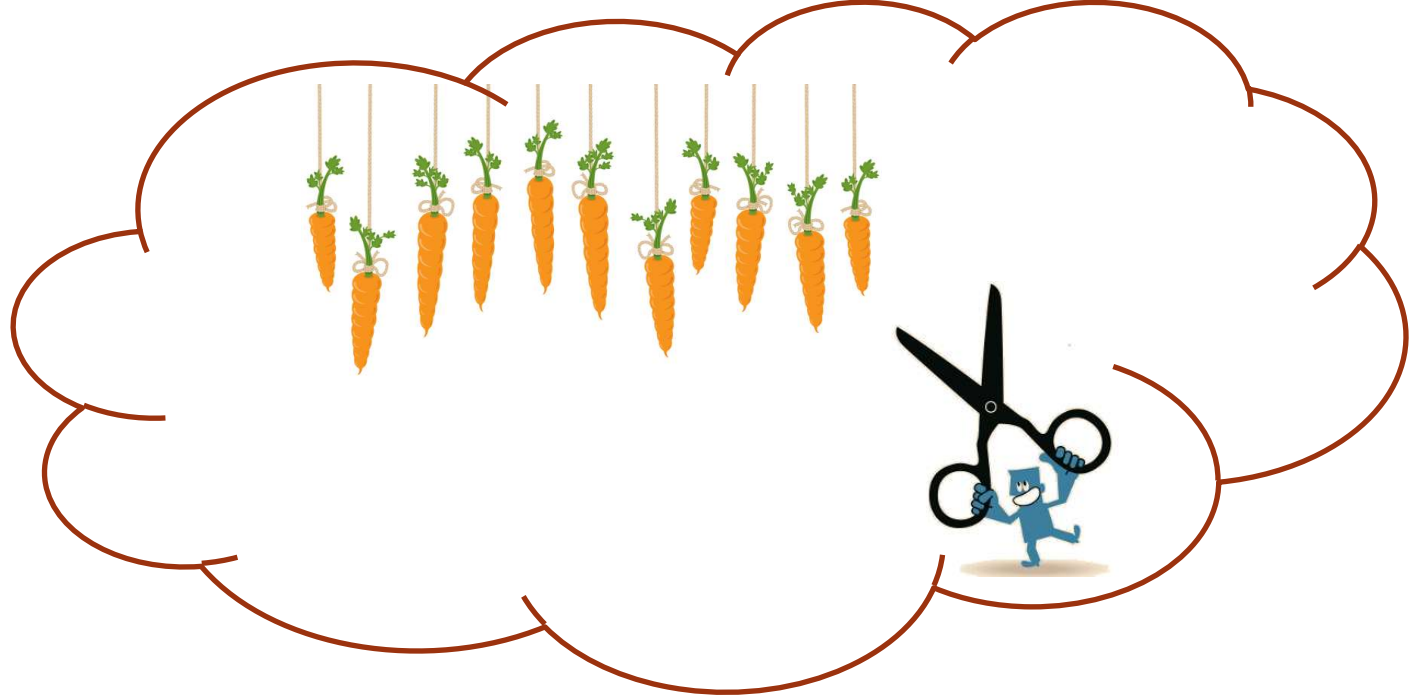

VOLNÍ PROCESY – ZÁKLADNÍ POJMY

- **Jednání** (*action*) = záměrná aktivita vedoucí k dosažení stanoveného cíle, tzn. regulovaná „zhora dolů“
- **Volní procesy** (*volition*) = psychické procesy vedoucí k **dosažení** stanoveného cíle, tj. souvisejí se **sledováním cíle** (Heckhausen odlišuje od **motivačních procesů**, které vedou k **stanovení cíle**)
- **Cíl** (*goal*) = mentální reprezentace žádoucího budoucího stavu (Heckhausen odlišuje od **přání** – bez rozhodnutí dosáhnout skrze jednání)
- **Záměr** (*intention*) = reprezentace budoucího stavu spojena se **závazkem** (*commitment*)

**ZVYŠUJE SE INTENZIVNÍM
MYŠLENÍM NA CÍL
PRAVDĚPODOBNOST JEHO
DOSAŽENÍ?**

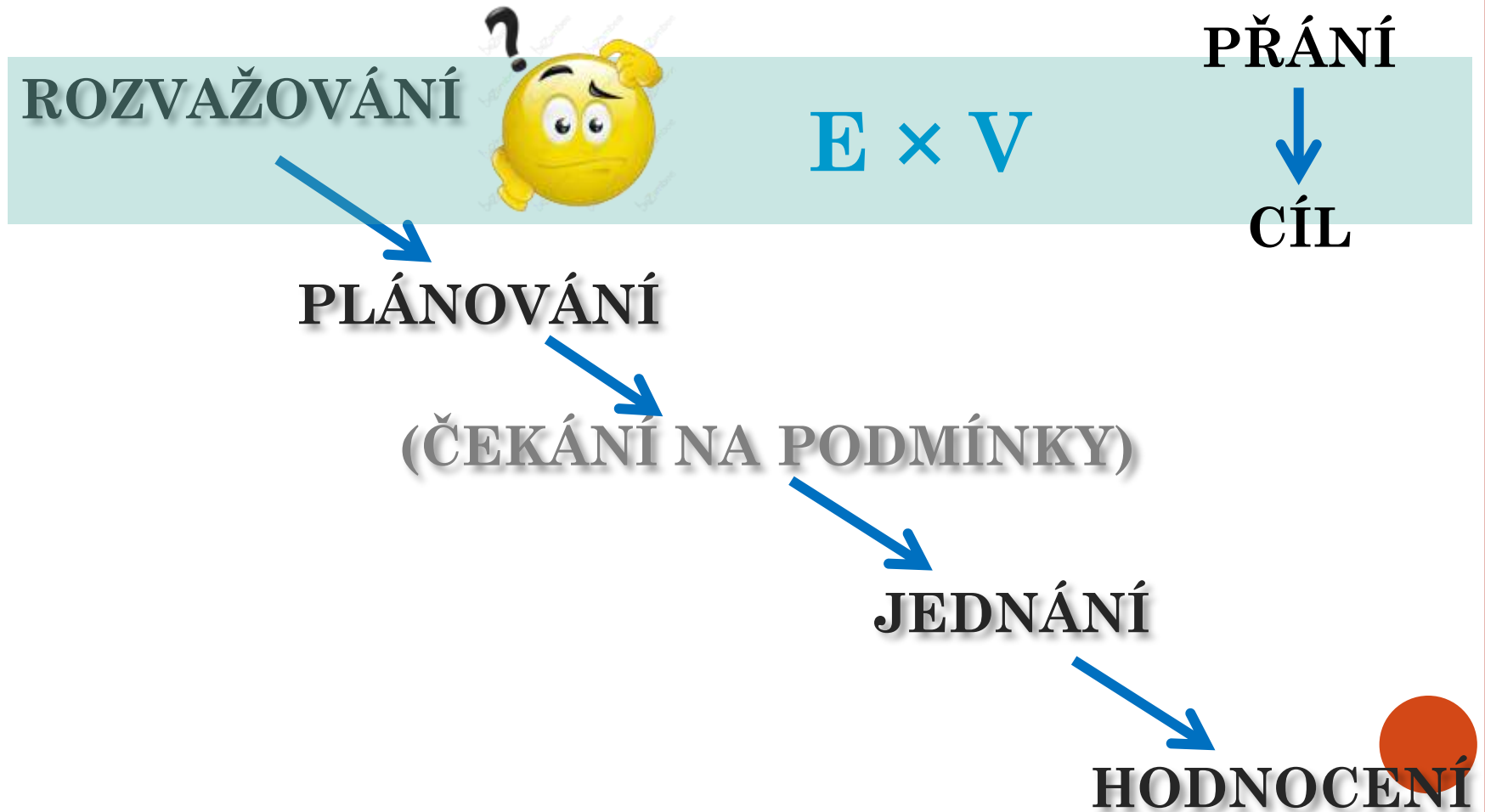
STANOVENÍ VS. SLEDOVÁNÍ CÍLE

- **Teorie realizace představ** (*Fantasy Realization Theory*, Oettingen a kol.) – prosté představování si žádoucího konečného stavu může mít spíše negativní důsledky pro realizaci (= zástupné naplnění potřeby), nutné je **kontrastní myšlení** (*mental contrasting*) srovnávající s aktuálním stavem
- H. Heckhausen & Peter Gollwitzer – většina cílů zůstane nedosažena – **proč?**

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

ROZVAŽOVÁNÍ

RUBIKON 1: CÍLOVÝ ZÁMĚR

PLÁNOVÁNÍ

(ČEKÁNÍ NA PODMÍNKY)

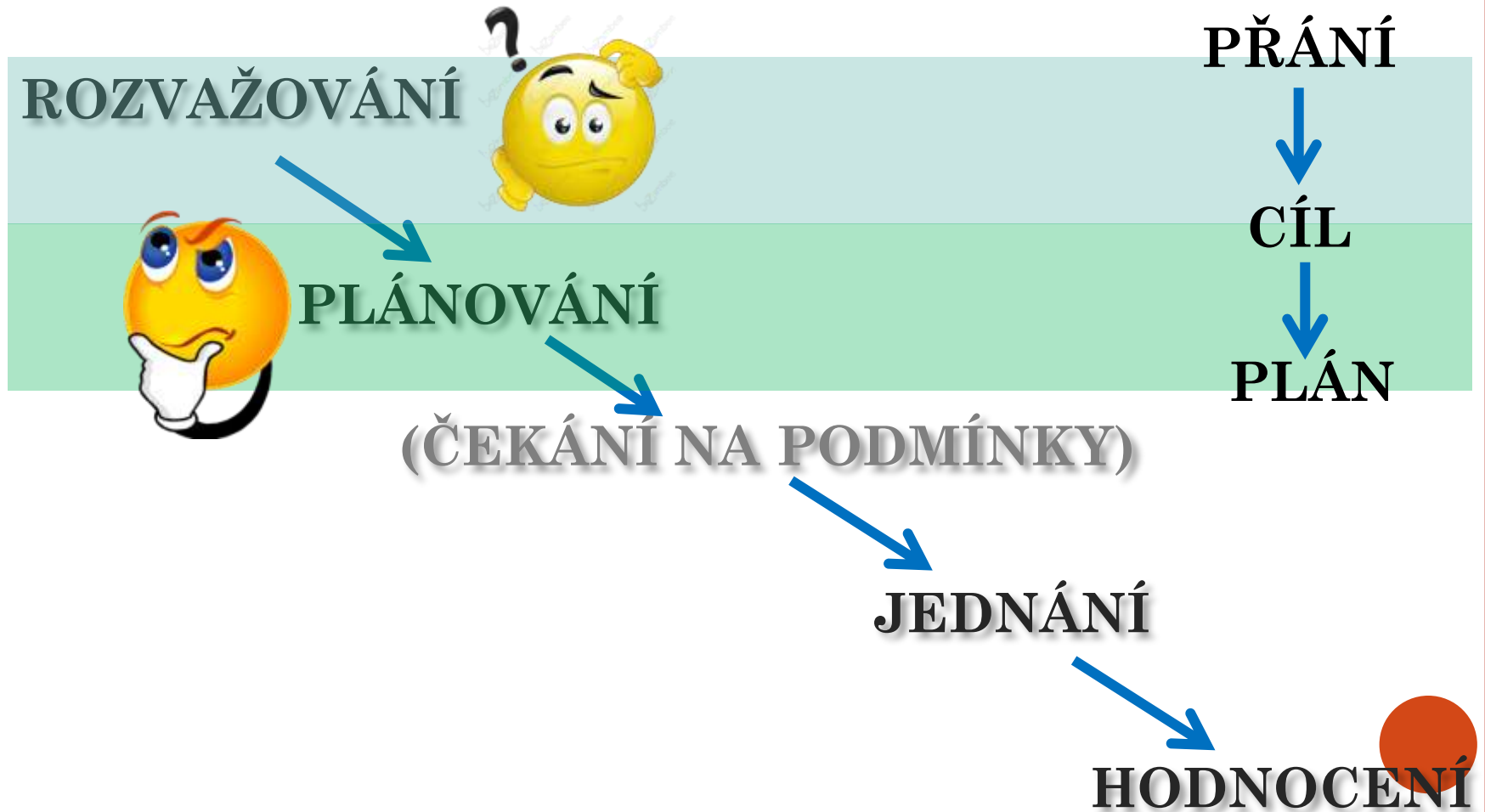
JEDNÁNÍ

HODNOCENÍ

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

ROZVAŽOVÁNÍ

RUBIKON 1: CÍLOVÝ ZÁMĚR

PLÁNOVÁNÍ

**RUBIKON 2:
REALIZAČNÍ ZÁMĚR**

(ČEKÁNÍ NA PODMÍNKY)

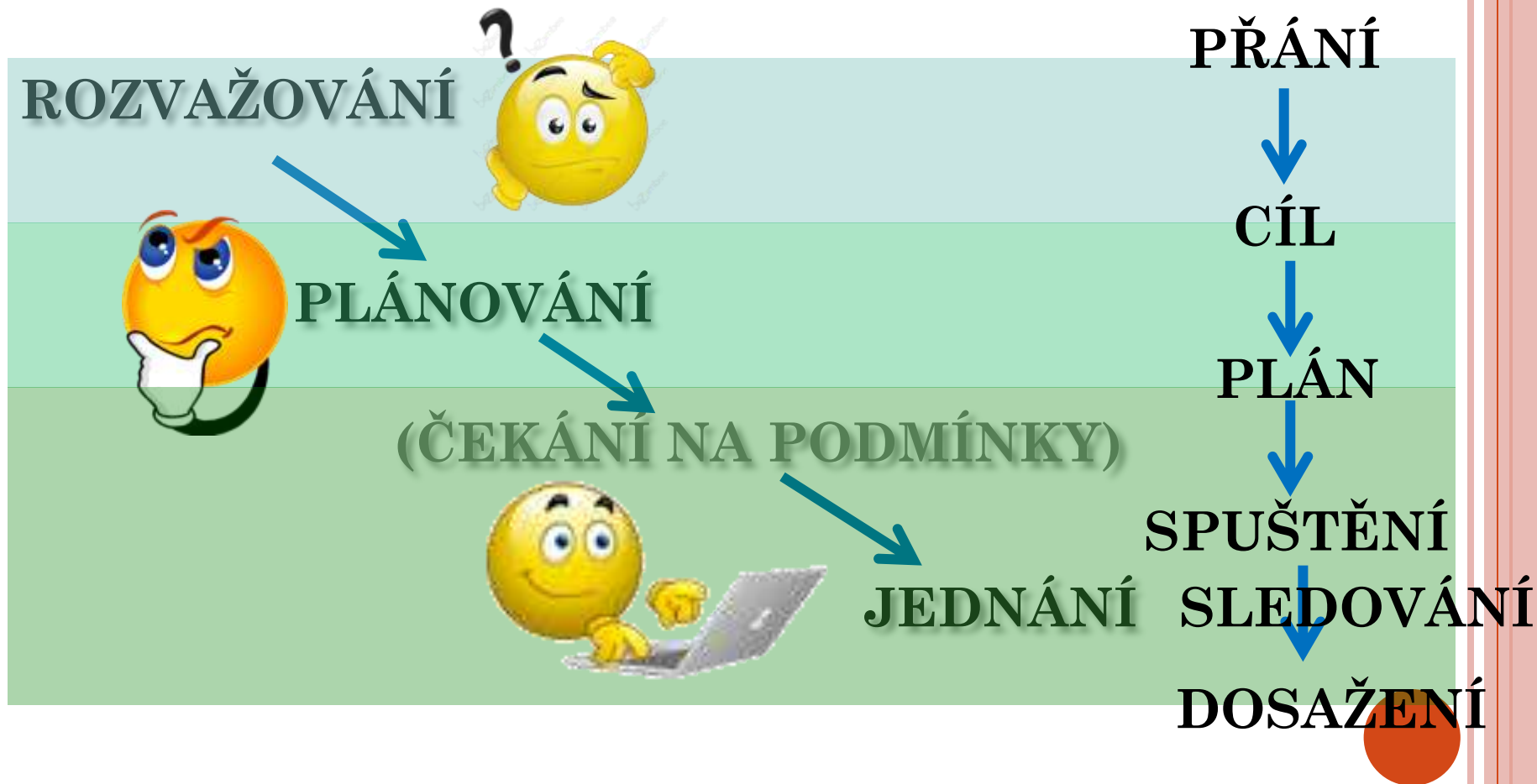
JEDNÁNÍ

HODNOCENÍ

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

MOTIVAČNÍ A REALIZAČNÍ FÁZE – MODEL RUBIKON

Heinz Heckhausen & Peter Gollwitzer

ROZVAŽOVÁNÍ

RUBIKON 1: CÍLOVÝ ZÁMĚR

PLÁNOVÁNÍ

RUBIKON 2: REALIZAČNÍ ZÁMĚR

(ČEKÁNÍ NA PODMÍNKY)

JEDNÁNÍ

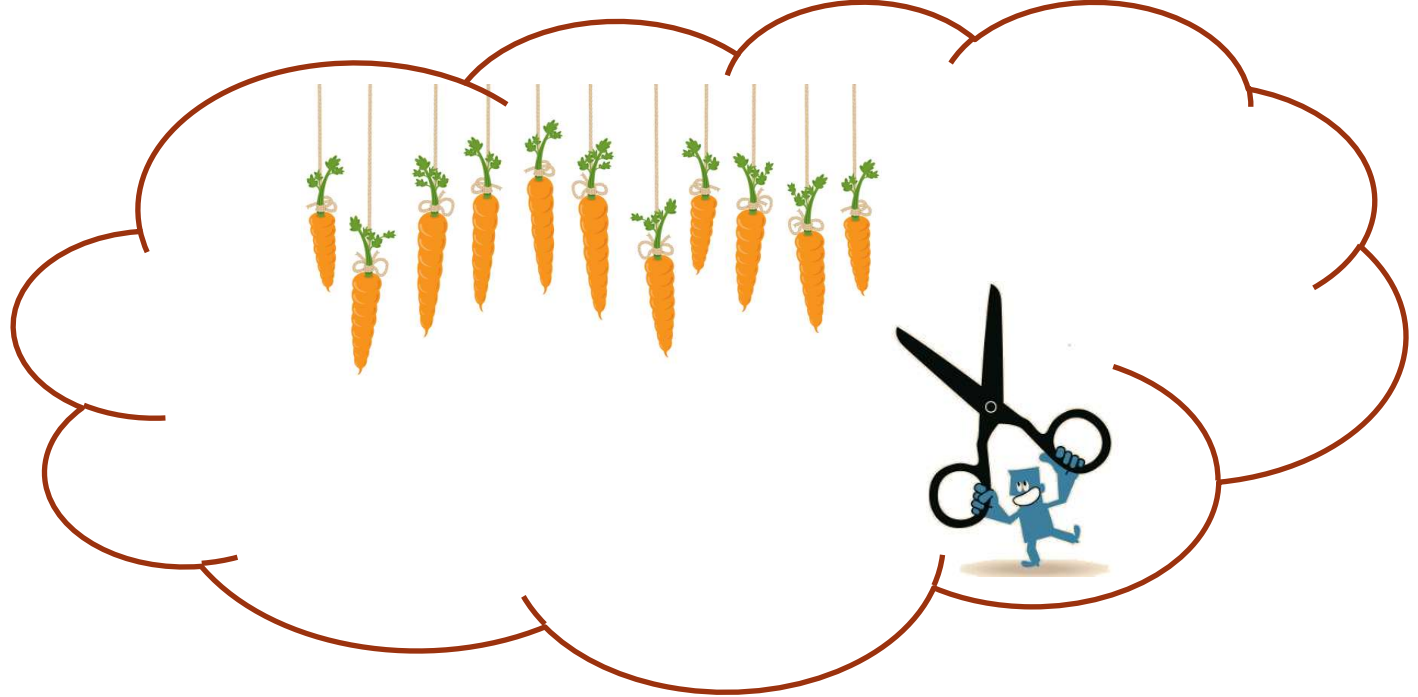
HODNOCENÍ

MOTIVAČNÍ VS. VOLNÍ PROCESY

- Motivační a volní fáze se vyznačují odlišným **mentálním nastavením** (*mindset*) – široké vs. úzké zaměření pozornosti; kritičnost vs. optimistické zkreslení
- Úspěšné spuštění realizace závisí jednak na **síle závazku** jak u cílové, tak u implementační intence (realizačního záměru), jednak na příznivosti okolností.

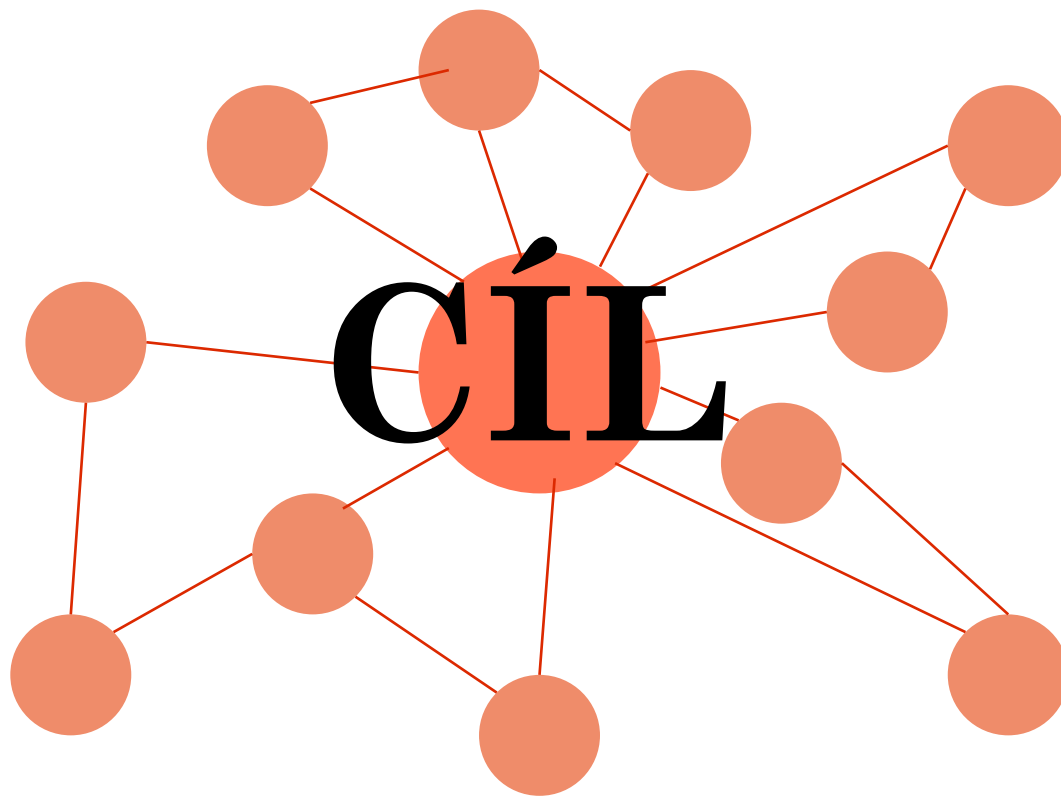

**CÍL JE MENTÁLNÍ
REPREZENTACE (KOGNITIVNÍ
STRUKTURA) A MÁ TUDÍŽ
VLASTNOSTI MENTÁLNÍCH
REPREZENTACÍ.**

CO TO ZNAMENÁ?

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

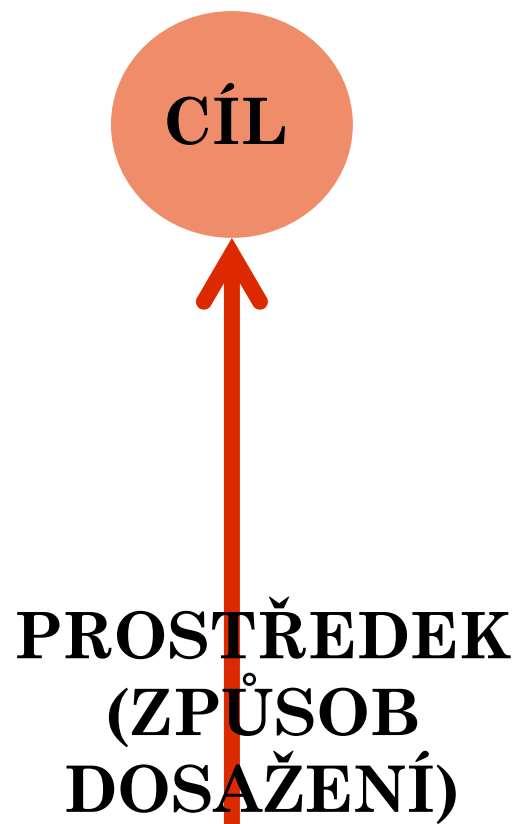
CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

Teorie cílových systémů (A. Kruglanski a kol.) – základní předpoklad, že cíl je kognitivní struktura (sít) a tudíž podléhá zákonitostem aktivace a inhibice uzlů v síti podle síly a typu propojení

- **Šíření aktivace** – závisí na síle asociace a počtu dalších spojení – „rozředění“ aktivace
- **Inhibice** dalších reprezentací nutná pro ochranu cílů (*goal shielding*)

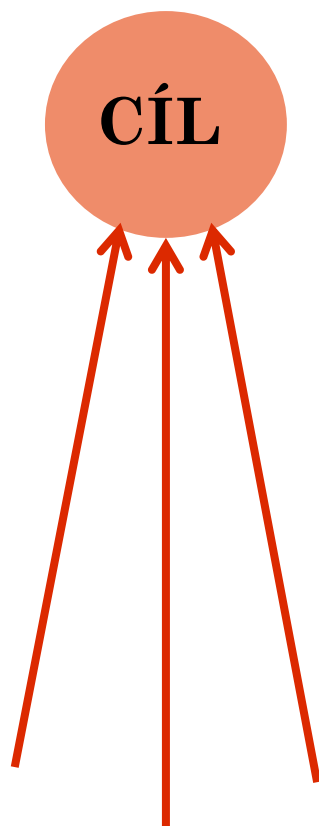

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

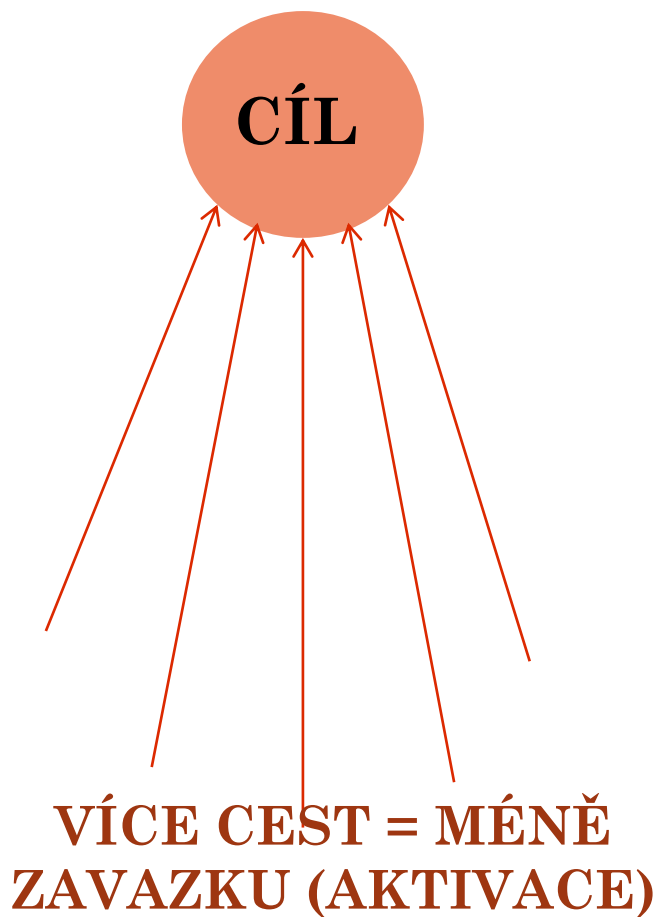
CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

EKVIFINALITA

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

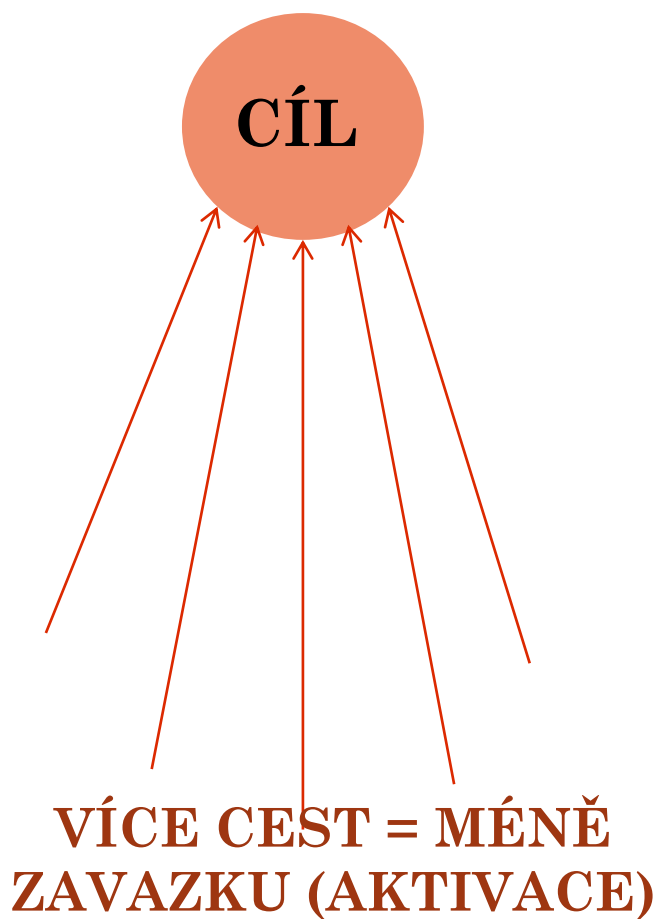
EKVIFINALITA

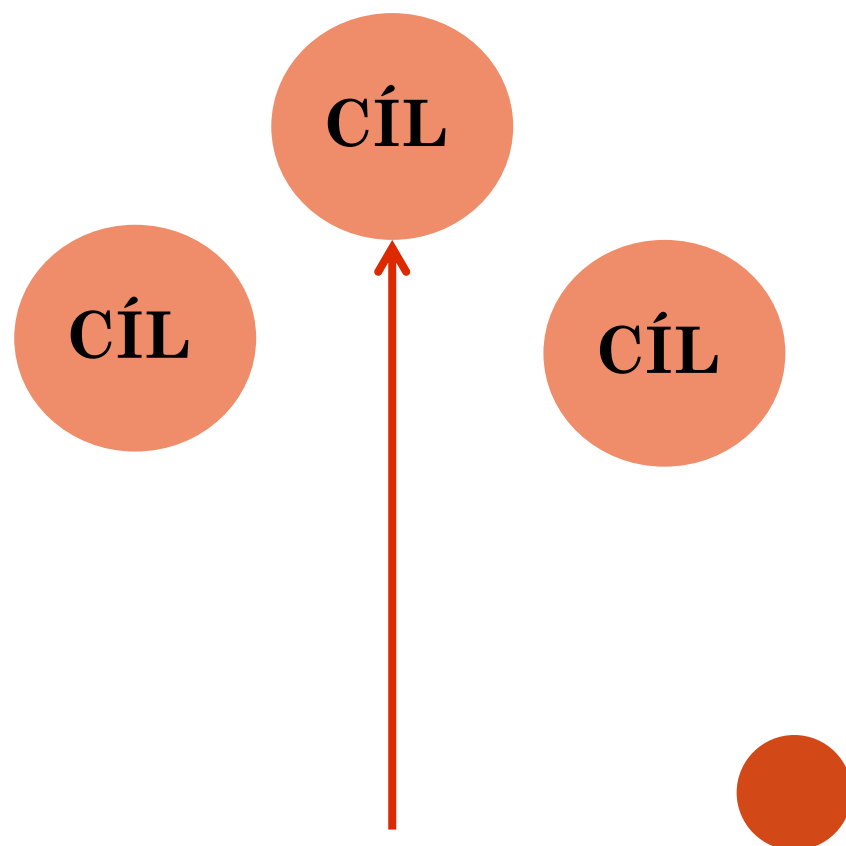

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

EKVIFINALITA

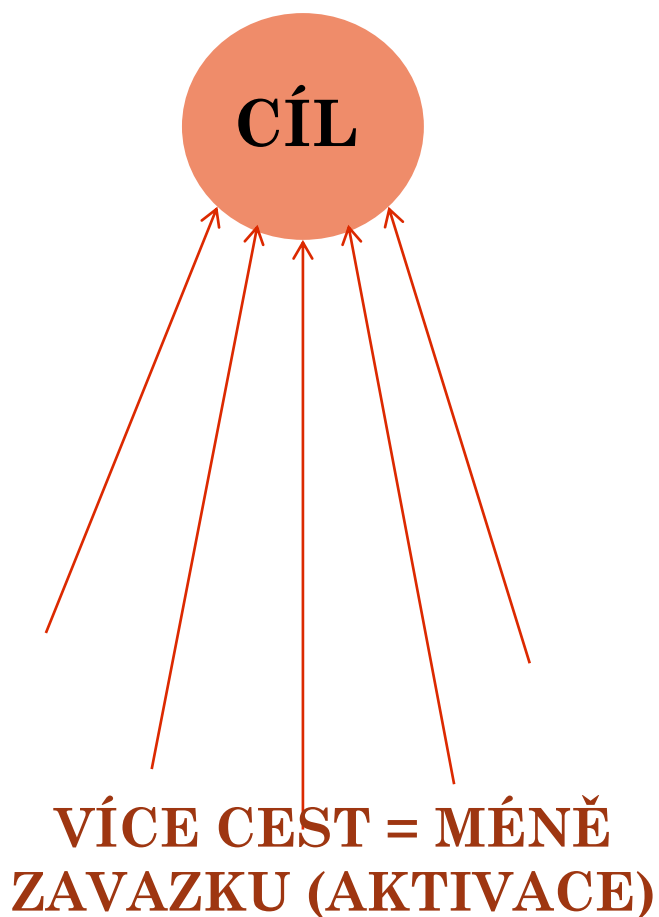

MULTIFINALITA

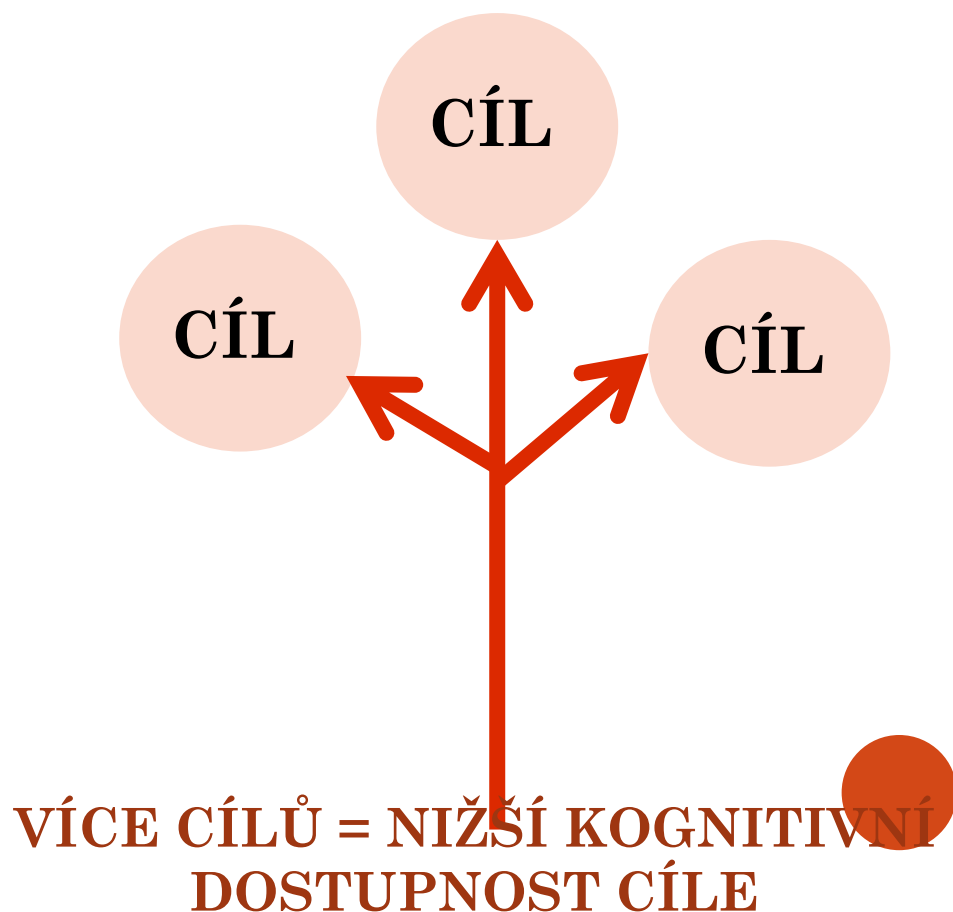

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

EKVIFINALITA

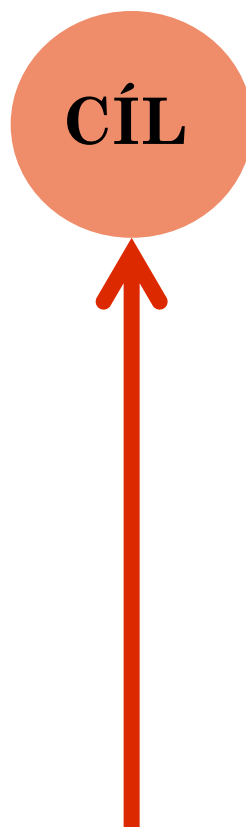
MULTIFINALITA

**JAK JE TO TEDY S INTRINSICKOU A
EXTRINSICKOU MOTIVACÍ (DLE TEORIE
CÍLOVÝCH SYSTÉMŮ)?**

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

**MAXIMÁLNÍ AKTIVACE, NULOVÝ KONFLIXT =
INTRINSICKÁ MOTIVACE**

JAKÉ CÍLE JE DOBRÉ SI STANOVOVAT?

CÍL JAKO KOGNITIVNÍ STRUKTURA

Teorie cílových systémů (A. Kruglanski a kol.)

- Šíření **aktivace** – závisí na síle asociace a počtu dalších spojení – „rozředění“ aktivace
- **Inhibice** dalších reprezentací nutná pro ochranu cílů (*goal shielding*)

Teorie stanovení cílů (Locke & Latham)

- Konkrétnost a optimální náročnost; zpětná vazba
- Aplikace: „SMART“ cíle

**(PROČ A KDY) MAJÍ VNĚJŠÍ INCENTIVY
NEGATIVNÍ VLIV NA ZÁJEM A SPONTÁNNOST?**

TEORIE SEBEDETERMINACE – TEORIE KOGNITIVNÍHO OHODNOCENÍ

VNĚJŠÍ UDÁLOSTI

Podmíněné
odměny /
hrozby

**Kontrolující
aspekt**

- *Snižuje míru kontroly nad výsledky chování*

Zpětná
vazba

**Informační
hodnota**

- *Zvyšuje míru kontroly a efektivitu chování*

**PROČ JE SLEDOVÁNÍ DLOUHODOBÝCH CÍLŮ
PROŽÍVÁNO JAKO NÁROČNÉ?**

**POKUŠENÍ
ZVYKY**

**KONFLIKTNÍ
CÍLE**

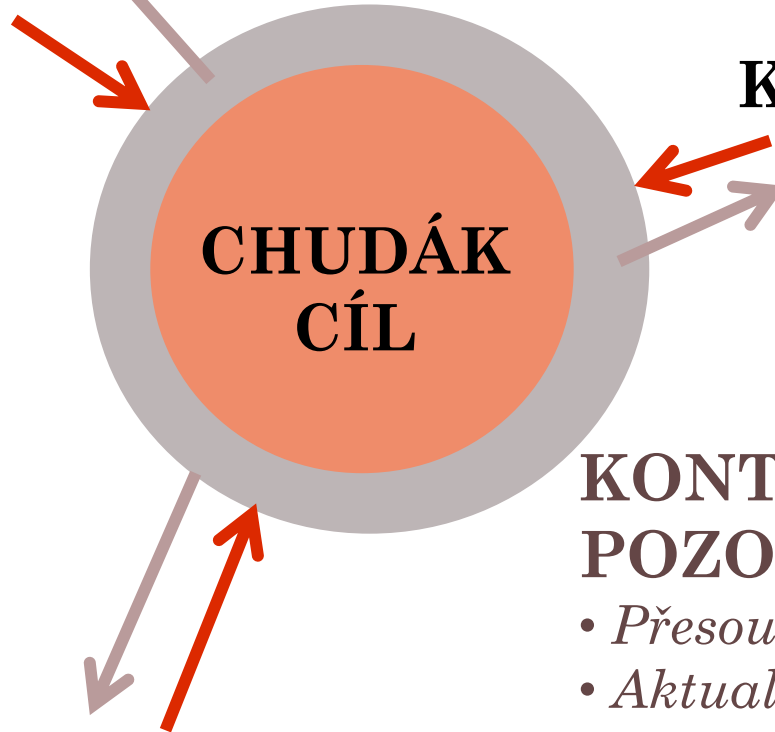
**CHUDÁK
CÍL**

**POCHYBNOSTI O
DOSAŽITELNOSTI**

**POKUŠENÍ
ZVYKY**

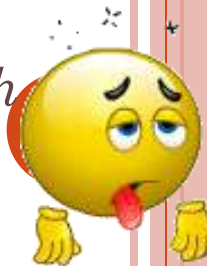

**KONFLIKTNÍ
CÍLE**

POCHYBNOSTI

**KONTROLA
POZORNOSTI**

- *Přesouvání pozornosti*
- *Aktualizace obsahu pracovní paměti*
- *Inhibice nežádoucích reprezentací*

LITERATURA:

PSYCHOLOGICKÉ POTŘEBY, HUMANISTICKÝ PŘÍSTUP, FLOW, SEBEDETERMINACE:

Heckhausen & Heckhausen: Kap. 3, 14

Petri & Govern: Kap. 11

Reeve: Kap. 5, 6 (teorii sebedeterminace doporučuji studovat z této knihy)

VOLNÍ PROCESY, CÍLE, MODEL RUBIKON:

Heckhausen & Heckhausen: Kap. 11, 12

(Reeve: Kap. 8)

**DĚKUJI ZA
POZORNOST!**

